

of motivations, interests and needs, which affect the positive attitude of the individual to future profession. On the other side, professional orientation is that the problem of selection of educational content based on intersubject communications of general scientific and special disciplines.

Considering the professional orientation of mathematical preparation of students as a way to improve the professional training of future specialists, we consider the need for close communication mathematics teaching to the needs of the profession. Students are not aware of the importance of mathematics in their future profession and therefore poorly motivated to study subjects. This leads to a lack of proper mathematical basis to study special subjects. It means there is no continuity between mathematical and profiling subjects.

The important factor in the quality of mathematical preparation aspect of professional orientation is to increase the motivation of learning that can be achieved through the use of active learning, enhancing application component and interdisciplinary integration.

Conclusion. *The analysis of scientific and pedagogical research on professional orientation of training different disciplines has allowed to clarify the essence of the concept of «professional orientation» in the context of mathematical training of future specialists in information security organization, by which we mean the orientation of such content, forms, methods and means of training, to form professional knowledge, skills and abilities of future specialists in cyber security, which reflect the mathematical knowledge and skills. Further research can be directed to analysis the effectiveness of intersubject communications mathematical disciplines and other disciplines of professional training of future specialists in cyber security*

Key words: *professional orientation; teaching; Mathematical preparation; mathematical disciplines; IT-specialist; expert on cyber security; informational security.*

Одержано редакцією 03.04.2017

Прийнято до публікації 10.04.2017

УДК 37.013.42:377.35(438)(4)

КУБЦЬКИЙ Сергій Олегович,
кандидат педагогічних наук, професор кафедри
соціальної педагогіки та інформаційних
технологій в освіті, Національний університет
біоресурсів і природокористування України,
Україна

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА ПРОФЕСІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА НА ТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Анотація. *Розглянуто особливості професійної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща відповідно до загальноєвропейських вимог до кваліфікації означених фахівців. З'ясовано специфіку соціальної роботи як різновиду helping professions. Установлено, що особливістю професійної діяльності соціальних працівників у Польщі є необхідність поєднувати діяльність у громаді з діяльністю в офісі (державній інституції, громадській організації чи окремій релігійній (найчастіше костельній) структурі). Доведено, що на діяльність польського соціального працівника впливають дві суперечливі тенденції, що в певному розумінні протистоять одна одній – інституалізація соціальної допомоги, з однієї сторони, та професіоналізація соціальної роботи – з другої. Обґрунтовано зміни у змісті професійної підготовки соціальних працівників у Польщі у зв'язку з її входженням до Європейського Союзу.*

Ключові слова: *соціальний працівник; соціальна робота; професійна підготовка; професійні характеристики; європейський досвід; Республіка Польща; Європейський Союз.*

Постановка проблеми. Особливого значення нині набуває вивчення й використання зарубіжного досвіду різних країн світу, де соціальна робота і соціальна освіта мають давню історію й багаті традиції, а соціальна служба добре розвинена і створені оригінальні системи професійної підготовки фахівців соціальної роботи різних рівнів. У зв'язку з цим висвітлення досвіду Республіки Польща як соціально і ментально близького нам соціокультурного простору і заодно члена Європейської спільноти видається досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка працівників соціальної сфери, розвиток їхньої професійної компетентності в останні десятиліття стають предметом пильного аналізу багатьох науковців (Р. Вайнола [1], Ю. Галагузова [2], А. Капська [3], І. Мельничук [4], В. Поліщук, О. Бартош-Пічкара, Н. Горішна, Г. Лещук, О. Пришлюк [5] та ін.). Професія соціального працівника незалежно від суспільства, де реалізуються його професійні навички, вимагає міждисциплінарного підходу, виваженої методології, урахування досвіду, що набутий у різних країнах світу. Проблеми професійного становлення соціальних працівників у різних країнах світу представлено в наукових працях Л. Віннікової [6], Н. Гайдук [7], О. Загайко [8], А. Кулікової [9], Г. Лещук [10] та ін. Водночас поза увагою науковців, на нашу думку, залишаються численні проблеми, виклики і ризики, що постають на шляху формування професійно компетентного фахівця соціальної сфери.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності, змісту і форм професійної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща на тлі європейського досвіду.

Виклад основного матеріалу. Крім стандартного набору знань, умінь і навичок, соціальний працівник у Польщі, як свідчать наукові дослідження польських учених (М. Дуда, К. Войтанович [11]), вимагає ще й специфічних особистісних характеристик і сформованої внутрішньої етики. Крім того, ця професія вимагає постійного професійного самовдосконалення і самооцінювання.

Соціальні працівники трактуються в Республіці Польща як кваліфікована частка всіх соціальних служб і осіб, що працюють у різних установах і закладах соціального захисту по цілій країні й утворюють сегмент т. зв. *helping professions*. Пов'язані з цією професією фахівці у країнах Європи найчастіше називаються хелперами, більшість із яких відноситься до соціальних професій, серед яких соціальний працівник у європейському професійному просторі займає домінуюче місце [12, с. 331]. На думку Малькольма Пейна, існує чотири типи соціальних послуг і згідно з цим чотири галузі знання і практичної діяльності, які за ці послуги відповідають: 1) соціальна справедливість – юридичні науки; 2) освіта – педагогіка; 3) охорона здоров'я – біомедичні галузі науки; 4) соціальна допомога – соціальні науки [12].

Водночас належність фахівця до галузі соціальної роботи і соціальної допомоги, як стверджує О. Олех [13], створює певні труднощі з професійною ідентифікацією означених фахівців. Так, працюючи в закладі соціальної допомоги, соціальний працівник може мати більш чітко окреслений професійний образ, аніж під час роботи в закладі охорони здоров'я. Польська дослідниця вважає, що соціальний працівник підлягає феноменові «функціональної генералізації», оскільки має реагувати на кожен тип невирішеної соціальної потреби (на відміну від інших фахівців сфери «людина-людина»). У зв'язку з цим Міжнародна федерація соціальних працівників пропонує досить широке визначення соціальної роботи: «Соціальна робота як професія ангажується в соціальні зміни, у розв'язування проблем людських взаємовідносин, у зміцнення й звільнення особистості для досягнення ними добробуту. Керуючись теорією людських взаємин і соціальних систем, соціальна робота реалізується там, де відбувається інтеракція особистості і середовища. Фундаментальними для соціальної роботи є основи прав людини і соціальна справедливість» [13].

У контексті соціальної роботи найчастіше розглядають діяльність закладів соціальної допомоги, тому й соціальних працівників окреслюють як фахівців, які здатні надавати допомогу людям у зазначених закладах [14, с. 12]. Водночас на локальному рівні соціальних працівників часто потрактовують спрощено, зважаючи на їхню функцію надання безпосередньої фінансової соціальної допомоги. У зв'язку з цим образ соціального працівника в Польщі є дещо розмитим, досить далеким від того, як його висвітлює теорія соціальної роботи і навчальні дисципліни, що стосуються безпосередньої професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах (ВНЗ) цієї країни.

Особливістю професійної діяльності соціальних працівників у Польщі є необхідність поєднувати діяльність у громаді з діяльністю в офісі, причому зазначені офіси часто розміщуються в державній інституції, громадській організації чи окремій релігійній (найчастіше костельній) структурі. Співвідношення цих двох сегментів робочого часу вирішується в кожному конкретному випадку по-різному: найчастіше в закладах соціального захисту працівники частину щоденного робочого часу витрачають на роботу в офісі, іншу – на безпосереднє спілкування з клієнтами «у терені»; іноді частина соціальних працівників виділяє спеціально дні щотижня – «офісні» і «теренові» [14, с.12]. При цьому статистика свідчить, що в усіх випадках діяльність у громаді займає суттєво більше часу, аніж офісна робота соціальних працівників. Це, наприклад, значно відрізняє роботу соціального працівника від роботи лікаря, який приймає пацієнтів переважно в своєму лікарському кабінеті. Порівняно з іншими соціально орієнтованими професіями (не лише з професією лікаря) соціальний працівник, як уважають польські вчені (Б. Бонбска [18], М. Бохеньська-Северин, Т. Казьмерчак [15], К. Ключова [16], О. Олех [17], К. Фриштацький та ін.), є досить недооціненим і часто вважається «працівником про все й ні про що», оскільки комплекс соціальних проблем є досить великим, як і в кожній країні, а кількісні та якісні показники груп ризику постійно розростаються.

На діяльність польського соціального працівника впливають дві досить суперечливі тенденції, що в певному розумінні протистоять одна одній – *інституалізація* соціальної допомоги з однієї сторони, та *професіоналізація* соціальної роботи – з другої.

Початок системної професійної підготовки соціальних працівників у Польщі традиційно пов'язуються з директивою Ради Європи №89\48\EWG, за якою проголошено взаємне визнання дипломів про вищу освіту, у тому числі й стосовно фахівців соціальної сфери. Уже в наступному році соціальна робота була визнана в Польщі професійною діяльністю, яка мала підтверджуватися в усіх країнах Європейського Союзу, починаючи з 2005 року. Проте це не означає, що соціальна робота як професія не існувала на польських теренах раніше; так, у 1925 році у Варшаві було запроваджено Студії соціально-освітньої діяльності з двома спеціальностями: організатор культурного життя й соціальної опіки, а також організатор соціальної опіки дітей і молоді [19, с. 281]. Засновником і натхненником цього навчального закладу стає Хелена Радлінська, основою концепції якої було «видобування й примноження людських сил, їх удосконалення й організація спільної діяльності для добра людей» [20, с. 335]. У повоєнний час у Польщі соціальна робота як галузь наукового знання, на відміну від власне радянських територій, продовжує розвиватися до 1950 року, відколи в цій країні було проголошено «принцип соціальної справедливості», а соціальні працівники поставлені поза законом як пережиток капіталізму.

Скориставшись можливостями «хрущовської відлиги» у Радянському Союзі та керуючись доробком Хелени Радлінської, польські науковці й освітяни відновлюють пошуки технологій соціальної опіки в 60-х рр. XX століття у вигляді дворічних шкіл для соціальних працівників, а з 1966 року створюють державні школи соціальної роботи [21,

с. 38]. Структурно система соціальної опіки підлягає сфері охорони здоров'я, що суттєво звужує можливості психолого-педагогічних розробок у цій галузі й визначає зміст професійної підготовки відповідних фахівців. Натомість у 1990 році в Польщі було прийнято «Закон про соціальну допомогу», що визначає провідні функції соціальних працівників і вимоги до їхньої кваліфікації, як-от: 1) обов'язкове завершене навчання на відповідних студіях – школи соціальних працівників чи вищого навчального закладу за спеціальністю «соціальна робота», «соціальна політика», «ресоціалізація», «соціологія», «педагогіка», «психологія» та інші суміжні професії; 2) здатність до створення умов, що сприяють функціонуванню особи та сімей у соціальному середовищі; 3) наявність комплексу професійних знань, умінь, навичок і особистісних характеристик, що відповідають кваліфікації в галузі надання соціальної допомоги.

З 1993 року соціальних працівників у Республіці Польща готують за новими програмами, що ґрунтуються на міждисциплінарному підході до професійної підготовки соціальних працівників у школах соціальної роботи. Для цього до навчальних планів було введено дисципліни з соціології, соціальної педагогіки, соціальної політики, соціальної медицини, психології, права, менеджменту тощо. Виробнича практика, що, за оцінками Є. Шмагальського, займає близько 30% навчального часу, поєднується з практичними заняттями у школах соціальної роботи, що сприяє формуванню професійних компетенцій і практико орієнтованих умінь означених фахівців.

Наприкінці ХХ століття питання підготовки соціальних працівників на рівні шкіл соціальної роботи було віддане під опіку органів місцевого самоврядування. Цей крок означає концептуальну перебудову всієї системи соціальної опіки, профілактики і допомоги, яка стає дедалі більш локалізованою на рівні *гмін* (невеликих районів) і *повітів* (районів із більшими територіями, що об'єднують гміни) [21, с. 39]. Водночас у системі вищої освіти запроваджуються численні факультативи, додаткові спеціалізації, напрями підготовки, що скеровують охочих до соціальних професій на здобуття кваліфікації соціального працівника з вищою освітою.

Новий Закон «Про соціальну допомогу» (2004 року) покладає ще більшу відповідальність на місцеві органи самоврядування та їх участь у наданні соціальної опіки і допомоги залежно від регіональних соціальних умов, а також наявності відповідних груп ризику, які потребують утручання соціального працівника. Згідно з цим Законом прийняті відповідні зміни до змісту професійної підготовки соціальних працівників – як у школах соціальної роботи, так і у ВНЗ, що здійснюють підготовку фахівців соціальної сфери. Кваліфікаційні вимоги до соціальних працівників передбачають їхню здатність до виконання таких завдань: надання особам і групам ризику соціальної підтримки у складних життєвих обставинах, яких вони не мають можливості самостійно подолати; забезпечення представникам груп ризику життєдіяльності в умовах, що відповідають рівню людської гідності; професійна допомога сім'ям із соціальними патологіями; надання можливості особам і сім'ям самостійно розв'язувати свої соціальні проблеми; сприяння інтеграції в середовище соціально виключених осіб [11].

Подальші зміни у змісті професійної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща визначаються двома основними чинниками: 1) входженням польської системи вищої і середньої спеціальної освіти в загальноєвропейський простір відповідно до підписаної Болонської декларації; 2) рішенням Євросоюзу про введення ліценціатських (бакалаврських) студій як мінімального терміну навчання, що може стати основою для взаємного визнання дипломів усіх країн цієї спілки [22].

У 2007 році в Польщі було прийнято зміни до Закону «Про соціальну допомогу», відповідно до яких стандартизовано вимоги до кваліфікації соціальних працівників за європейським зразком. Згідно з цими змінами, соціальний працівник повинен був відповідати одній із трьох зазначених нижче позицій: 1) отримати диплом

колегіуму соціальних служб; 2) завершити професійну підготовку у виші за спеціальністю «соціальна робота»; 3) до грудня 2013 року завершити навчання у виші за такими спеціальностями: «педагогіка», «соціальна педагогіка», «політологія», «соціальна політика», «психологія», «соціологія», «науки про сім'ю» [23].

Згодом колегіуми соціальної роботи поступово було скасовано як такі, що не відповідають основним засадам Болонської декларації. Крім того, визначені суміжні спеціальності через кілька років були проголошені такими, що не дають права на діяльність соціального працівника. У зв'язку з цим соціальних працівників у Польщі починають готувати виключно ВНЗ за спеціальністю «соціальна робота» (бакалавр), причому фахові дисципліни мають складати не менш, як 330 годин, а виробнича практика – не менш, як 240 годин для бакалаврату.

До професійної підготовки соціальних працівників у цей період активно долучаються теоретики і фактичні представники освіти впродовж усього життя, у зв'язку з чим постає питання про професійне самовдосконалення означених фахівців. Така європейська вимога, що реалізована в польських умовах, дає можливість організувати перепідготовку і докваліфікацію соціальних працівників на рівні воєводств (з 2004 року – також і повітів). Нині такі спеціальні курси традиційно організують при центрах допомоги родині в повітах, використовуючи дві провідні концепції: удосконалення професійних умінь соціальних працівників та поглиблення їхніх загальнопрофесійних знань; розширення вузькоспеціальних знань соціальних працівників щодо окремих соціальних груп, які потребують соціальної підтримки в тому чи тому регіоні [19, с. 291].

Упродовж усього періоду 90-х рр. ХХ – початку ХХІ століття професійна підготовка соціальних працівників у Польщі відбувається з урахуванням європейських освітніх стандартів, що закріплені у спеціальному документі – «Глобальних стандартах освіти і підготовки в галузі соціальної роботи» [24], згідно з яким польські освітні інституції, що займаються професійною підготовкою означених фахівців, повинні відповідати таким вимогам: 1) умовою успішної професійної підготовки соціальних працівників є можливість впливу на зміст і методи означеної підготовки зі сторони репрезентативних (у тому числі недержавних) організацій соціальних працівників; 2) підготовка соціальних працівників, що здійснюється на рівні бакалаврату і магістратури, має відбуватися за участі як викладачів, так і практичних соціальних працівників, а також споживачів соціальних послуг; 3) викладачі, які забезпечують практику соціальної роботи, повинні мати обов'язково практичний досвід у галузі соціальної допомоги; 4) ВНЗ, що готують соціальних працівників, повинні мати стійкі освітні й технологічні зв'язки з соціальними установами і закладами [25].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, нами проаналізовано особливості професійної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща відповідно до загальноєвропейських вимог щодо кваліфікації означених фахівців, згідно з чим з'ясовано специфіку соціальної роботи як різновиду *helping professions*. Установлено, що особливістю професійної діяльності соціальних працівників у Польщі є необхідність поєднувати діяльність у громаді з діяльністю в офісі (державній інституції, громадській організації чи окремій релігійній (найчастіше костельній) структурі). Доведено, що на діяльність польського соціального працівника впливають дві досить суперечливі тенденції, що в певному розумінні протистоять одна одній – інституалізація соціальної допомоги і професіоналізація соціальної роботи. Обґрунтовано зміни у змісті професійної підготовки соціальних працівників у Польщі у зв'язку з її входженням до Європейського Союзу.

Перспектива подальших досліджень пов'язується нами з аналізом змісту професійної підготовки соціальних працівників у Республіці Польща відповідно до вимог Болонського процесу.

Список використаної літератури

1. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Р. Х. Вайнола ; за ред. С. О. Сисоєвої. – Запоріжжя : ХНРБЦ, 2008. – 460 с.
2. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Юлия Николаевна Галагузова. – Москва, 2001. – 372 с.
3. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vgnpu_ped/2010_15_2/V15_2_12_16.pdf.
4. Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. М. Мельничук ; Тернопільський національний економічний ун-т. – Тернопіль, 2011. – 585 с.
5. Соціальна робота : підручник / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкач, Н. М. Горішна, Г. В. Лещук, О. Ю. Пришляк / за ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль : ВАТ «ТВПК Збруч», 2010. – 330 с.
6. Віннікова Л. В. Система підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Лариса В'ячеславівна Віннікова ; Луганський НПУ ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2003. – 217 с.
7. Гайдук Н. П. Професійна підготовка соціальних працівників до здійснення посередництва (на матеріалах США і Канади) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ніна Михайлівна Гайдук ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ, 2005. – 264 с.
8. Загайко О. В. Підготовка працівників соціальних служб для середніх, загальноосвітніх навчальних закладів Великої Британії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка й історія педагогіки» / Олена Володимирівна Загайко ; Харківський НПУ ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – 263 с.
9. Кулікова А. Є. Підготовка соціальних працівників до роботи з дітьми та молоддю у вищих навчальних закладах Швеції : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Анастасія Євгенівна Кулікова ; Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – 20 с.
10. Лещук Г. В. Система професійної підготовки фахівців соціальної сфери у Франції : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Галина Василівна Лещук ; ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – 20 с.
11. Duda, M., Wojtanowicz K. Korzyści i niebezpieczeństwa wynikające z permanentnego szkolenia pracowników społecznych w Polsce. Nowá sociálna edukacjá človeka IV: Medzinárodná interdisciplinárna vedecká konferencia. – Režim dostępu file://C:/Documents%20and%20Settings/User%20B9/Duda_Wojtanowicz.pdf
12. Payne, M. (2008). What is Professional Social Work? – Bristol: Policy Press
13. Olech, O. (2012). Praca socjalna a inne profesje: punkty styczne i rozłączne. Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem / pod red. M. Rymczy. – Warszawa: Instytut spraw publicznych
14. Materiały International Federation of Social Workers. Režim dostępu <http://www.ifsw.org>.
15. Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem / pod red. M. Rymczy. (2012). – Warszawa: Instytut spraw publicznych
16. Kaźmierczak, T. (2006). Praca socjalna. Między upośledzeniem społecznym a obywatelnością. – Katowice: Wydawnictwo Naukowe «Śląsk»
17. Bocheńska-Seweryn, M., Frysztacki, K., & Kluzowa, K. (red.). (2000). Wypisy z wybranych zagadnień pracy socjalnej. – Kraków: Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego
18. Olech, A. (2006). Etos zawodowy pracowników społecznych. Wartości, normy, dylematy etyczne. – Katowice: Wydawnictwo Naukowe «Śląsk»
19. Bąbska, B. (2007). Pomoc społeczna i praca socjalna w Polsce po 1989 roku. Ośrodek pomocy i aktywności społecznej – renesans pracy środowiskowej: P. Jordan (red.). – Warszawa: Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL
20. Szmagałski, J. (2012). Kształcenie do pracy socjalnej w Polsce po 1989 roku. Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem / pod red. M. Rymczy. – Warszawa: Instytut spraw publicznych
21. Radlińska, H. (1961). Pedagogika społeczna. – Wrocław: Ossolineum
22. Biederman, V. (1998). Problemy kształcenia pracowników społecznych. Praca socjalna służbą człowiekowi : L. Malinowski, M. Orłowska (red.). – Warszawa: Wydawnictwo Akademickie «Żak»
23. Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 roku w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. UE L 255/22, PL, 30 września 2005 roku, art. 2-4, 12-14, pkt 9-18). (in Pol.)
24. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 roku o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2007 r., Nr 48, poz. 320)
25. Globalne standardy edukacji i szkolenia w zakresie pracy socjalnej. (2005). Praca Socjalna, 3, 103–135

26. Czy podejście aktywizujące ma szansę? Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce 20 lat po reformie systemu pomocy społecznej / M. Rymśza (red.). (2011). – Warszawa: Instytut Spraw Publicznych

References

1. Vainola, R. Kh. (2008). Personality development of future social. Teacher is in the process of professional preparation. Zaporyzhzhya (in Ukr.)
2. Galaguzova, Yu. N. (2001). Theory and practice of system training of social educators. Moscow (in Russ.)
3. Kapska, A. Yo. Some aspects of training social workers and social workers. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vgnpu_ped/2010_15_2/V15_2_12_16.pdf. (in Ukr.)
4. Melnychuk, I. M. (2011). Theory and methods of training future social workers by means of interactive technologies in higher education. Ternopyl' (in Ukr.)
5. Bartosh-Pichkar, O. P., Gopishna, N. M., & Polishchuk, V. A. et al. (2010). Social Work: A Textbook. Ternopyl': VAT «TVPK Zbruch» (in Ukr.)
6. Vinnikova, L. V. (2003). The system of social workers in US universities. Luhans'k (in Ukr.)
7. Gayduk, N. P. (2005). Training of social workers to mediation (based on the US and Canada). Kyiv (in Ukr.)
8. Zagaiko, O. V. (2008). Preparing social workers for middle, secondary schools UK. Kharkiv (in Ukr.)
9. Kulikova, A. Ye. (2009). Training of social workers to work with children and young people in higher education Sweden. Luhansk (in Ukr.)
10. Leshchuk, G. V. (2009). The system of professional training of social services in France. Ternopyl' (in Ukr.)
11. Duda, M., Wojtanowicz K. Korzyści i niebezpieczeństwa wynikające z permanentnego szkolenia pracowników socjalnych w Polsce. Nová sociálna edukácia človeka IV: Medzinárodná interdisciplinárna vedecká konferencia. – Režim dostępu file://C:/Documents%20and%20Settings/User%B9/Duda_Wojtanowicz.pdf (in Pol.)
12. Payne, M. (2008). What is Professional Social Work? Bristol: Policy Press (in Pol.)
13. Olech, O. (2012). Praca socjalna a inne profesje: punkty styczne i rozłączne. Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem / pod red. M.Rymśzy. Warszawa: Instytut spraw publicznych (in Pol.)
14. Materiały International Federation of Social Workers. Režim dostępu <http://www.ifsw.org>. (in Pol.)
15. Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem / pod red. M.Rymśzy. (2012). Warszawa: Instytut spraw publicznych (in Pol.)
16. Kaźmierczak, T. (2006). Praca socjalna. Między upośledzeniem społecznym a obywatelskością. Katowice: Wydawnictwo Naukowe «Śląsk» (in Pol.)
17. Bocheńska-Seweryn, M., Frysztacki, K., & Kluzowa, K. (red.). (2000). Wypisy z wybranych zagadnień pracy socjalnej. Kraków: Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego (in Pol.)
18. Olech, A. (2006). Etos zawodowy pracowników socjalnych. Wartości, normy, dylematy etyczne. Katowice: Wydawnictwo Naukowe «Śląsk» (in Pol.)
19. Bąbska, B. (2007). Pomoc społeczna i praca socjalna w Polsce po 1989 roku. Ośrodek pomocy i aktywności społecznej – renesans pracy środowiskowej: P. Jordan (red.). Warszawa: Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL (in Pol.)
20. Szmagałski, J. (2012). Kształcenie do pracy socjalnej w Polsce po 1989 roku. Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem / pod red. M.Rymśzy. Warszawa: Instytut spraw publicznych (in Pol.)
21. Radlińska, H. (1961). Ptdagogika społeczna. Wrocław: Ossolineum (in Pol.)
22. Biederman, V. (1998). Problemy kształcenia pracowników socjalnych. Praca socjalna służbą człowiekowi : L. Malinowski, M. Orłowska (red.). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie «Żak» (in Pol.)
23. Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 roku w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. UE L 255/22, PL, 30 września 2005 roku, art. 2-4, 12-14, pkt 9-18). (in Pol.)
24. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 roku o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2007 r., Nr 48, poz. 320) (in Pol.)
25. Globalne standardy edukacji i szkolenia w zakresie pracy socjalnej. (2005). Praca Socjalna, 3, 103–135 (in Pol.)
26. Czy podejście aktywizujące ma szansę? Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce 20 lat po reformie systemu pomocy społecznej / M. Rymśza (red.). (2011). Warszawa: Instytut Spraw Publicznych (in Pol.)

Abstract. *Kubyt'skyi S. O. Professional training and professional characteristic of social workers in republic of Poland on European of experience.*

Introduction. *Of particular importance in the present becomes the study and use of international experience around the world, where social work and social education have a long history and rich traditions, and social services is well developed and created the original system of professional training in social work at different levels. In this connection, highlighting the experience of Poland, both socially and mentally we close socio-cultural space and at the same time a member of the European community, seems quite relevant.*

Purpose. *Is to substantiate the nature, content and form of training of social workers in Poland against the background of European experience.*

Results. *The article was considered the features of professional training of social workers in Republic of Poland in accordance with the European requisitions to qualification of the specialists. The specific of social work was cleared to the variety of helping professions. Poland has a necessity to combine activity in society with activity in an office the feature of professional training of social workers (to state institutions, public organization or separate religious structure (more frequent church). It was proven that on activity of the Pole social worker has two contradictory tendencies. These tendencies are the certain understanding resist each other is institutionalization of social help, from one side, and professionalization of social work – from other side. Grounded the change to content of professional preparation of social workers in Poland due to the fact that Poland is including to European Union.*

Key words: *a social worker; social work; professional training; professional descriptions; European experience; Republic of Poland; European Union.*

*Одержано редакцією 10.04.2017
Прийнято до публікації 18.04.2017*

УДК 37.014.542:37.091

КУДЛЯК Світлана Миколаївна,
директор СШ № 24 Шевченківського району
м. Київ, стажист-дослідник ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» НАПН, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. *Розкрито організаційно-педагогічні умови, які забезпечують ефективність системи планування розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Розкриті особливості організаційно-педагогічної діяльності керівництва школи у процесі реформування загальноосвітньої школи відповідно до прийнятих Національною доктриною і концепцією розвитку загальної освіти. Позиціонуються основні складники успішної управлінської діяльності пов'язані з необхідністю забезпечення рівноваги попиту і пропозиції на сегменті ринку загальноосвітніх послуг. Звертається належна увага на зростання рівня інтенсивності гуманізації освіти, поваги до прав, інтересів і потреб учня, визнання права сім'ї на вибір освітньої програми, на необхідність підвищенням рівня об'єктивізації планування організаційно-педагогічної діяльності загальноосвітнього навчального закладу, реальності досягнення планових завдань у поточний, довгостроковий і стратегічний період часу. Основною умовою зростання значущості організаційно-педагогічної діяльності щодо поточного, перспективного і стратегічного розвитку загальноосвітньої школи виступає підвищення наукової обґрунтованості здійснення етапів планування, ефективного функціонування системи планування, визначення цільової орієнтації і впровадження функціональних стратегій різної спрямованості у процесі досягнення високих результатів, дотримання динаміки зростання ефективності використання всіх видів ресурсів загальноосвітніх установ.*

Ключові слова: *управління школою; організаційно-педагогічна діяльність; загальноосвітній навчальний заклад; керівник; розвиток; система планування; організаційно-педагогічні умови розвитку школи.*

Постановка проблеми. Теоретичні і практичні проблеми управління освітньою установою набувають дедалі більшої актуальності у зв'язку з гуманізацією і демократизацією освіти, зростанням ролі й значення якості освітніх послуг,